

Egentligen borde bärodlingar förekomma mycket oftare i husbehovsträdgårdar, eftersom bär som odlas i egen trädgård med naturlig skötsel inte plockas förrän de är fullt mogna. Och det är något alldeles särskilt ur kvalitetssynpunkt; tyvärr går dessa inte att försälja, då de alltför snart blir övermogna.

Att känna till en växts härstamning är ganska viktigt med tanke på dess skötsel. Bär är växter som hör hemma i skogsbryn och fordrar därför en ständig och god jordtäckning. Denna erbjuder rötterna näring, skydd och jämn fuktighet. Som jordtäckning användes gröngödsling eller en tjock täckning av löv, halm, gräsklipp o.dyl. allt beroende på växtavstånd och plats. För att efter regn förhindra en ev. hoppackning av materialet strör man in smått sönderhackade bräcdbitar, kvistar, grenar och hyvelspån. Detta material bryts ner långsamt och möjliggör den nödvändiga luftningen vid förmultningen. Alla bärsorter föredrar sol och halvskugga och frodas på alla jordar med riklig jordtäckning. För hallon, björnbär och vinbär kan också sluttande mark duga. Före plantering doppas bärbuskarnas rötter i en åkerfräkenbrygd uttrörd med lera. Mot sjukdomar användes te på åkerfräken och nässla (se tabell). Som gödsel användes en god kompost, som inte behöver vara helförmultnad. Dessutom kan man när som helst strö över stenmjöl.

Nyplantering bör ske mellan juni och senast i slutet av augusti. Ju tidigare planteringen sker desto större blir skörden påföljande år. Dessutom hinner plantorna bli starkare och motståndskraftigare för vintern. Plantor som sätts tidigt på våren ger samma sommar ingen god skörd.

Före utplanteringen luckras jorden väl. På trädgårdslandet (120 cm bredd) sätts två rader med ett plantavstånd i raden på 25-30 cm. I varje växthål hålls en giva av väl förmultnad kompost anrikad med ben- eller algmjöl eller annan organisk gödsel. Jordgubbsplantan måste sättas så högt att dennas "hjärta" inte täcks med jord. Därpå vattnas ordentligt och täckning av halvnedbruten kompost, gräs, halm, sönderhackade comfreyblad, brännässlor eller löv läggs på. Som förebyggande åtgärd mot sjukdomar föreslås en besprutning av åkerfräken. Både under planteringsåret och även senare kan sättas eller sås köksväxter mellan raderna, (som i blandkulturer). När kylan kommer på hösten täcks hela sängen lätt med halm, löv eller gran. När värmen kommer på våren tas vintertäcket bort, resterna av detta hackas ner ytligt och ny täckning läggs på. Om man redan på hösten lagt på god kompost, behövs ingen extra gödsling på våren. En besprutning av valerianablomste visar sig vara bra mot nattfroster och för god blomsättning. Om jorden hålls fuktig med ett täckningsskikt behövs inga vidare åtgärder före skörd.

Lämpligaste sätt att plantera hallon är invid en ståltrådsställning eller ett staket, så att växten samtidigt kan tjäna som skydd mot vind och insyn. Växtavstånd i raden 60 cm och radavstånd 1,5 m. Plantor som skall sättas skärs av en aning, sätts i vatten, så att de avskurna rötterna drar till sig rikligt med vätska. I planteringshålet hålls väl nedförmultnad kompost. Hallonbusken sättes ytligt, jorden tryckes väl till om plantan och vattnas rikligt. Första året efter planteringen gör en insädd av gröngödslingväxt god nytta. Täcksiktet kan inte avvaras. Även här lämpar sig halm, löv, gräs och kompostblandning tillsammans med hyvelspån. Jordbearbetning före jordtäckningen är här inte bara överflödigt utan till och med skadligt och ytterligare gödsling är överflödigt. Andra året binds de nya skotten ordentligt upp. I fortsättningen skärs strax efter skörd alla 2-åriga hallonskott bort, även så de svagare årsskotten. Övriga skott binds upp. Först på våren tunnas beståndet ur till 10 à 12 skott per löpmeter. För långa skott bindas ner snett vid den översta ståltråden.

I naturenligt skötta hallonkulturer förekommer sällan skadedjur. Förebyggande mot skadedjursangrepp på jord och skott verkar tidig vår och senhöst besprutning av renfana- och åkerfräkenavkok. Det viktigaste är hela tiden en riklig och lucker jordtäckning. Mot trädgårdsårets slut strös stenmjöl ut än en gång.

Röda, vita och svarta vinbär kan planteras både vår och höst. Ingen av de tre arterna ställer större anspråk på jord eller plats. Avståndet mellan buskarna bör vara 2 m, och radavståndet 2,5 m. Buskarna skall årligen skäras ur ganska rikligt. Följande regel kan vara lämplig att följa: att beskära buskarna så att endast ca 4 fleråriga, 4 tvååriga och 4 ettåriga grenar återstår. Ju mera ljus och sol som kommer åt grenar och blad, dess robustare blir busken och dess bättre blir skörden. För att skydda buskarna från fågelangrepp binder man på hösten ihop dem och täcker över med nät. För att få bättre befruktning bör helst planteras några olika bärsorter.

Plantering och jordskötsel är densamma som för vinbär. Avstånd mellan busken i rad 1,2 m och mellan rad 1,5 m. Eftersom krusbär blommar mycket tidigt beskärs de helst i slutet av februari. Krusbär har lätt för att få mjöldagg. Mot denna är lämpligt att spruta jorden med åkerfräkente. Det urkokta materialet går bra att lägga på som marktäckning.

Björnbär trivs på både lätta och tunga jordar. För att bären ska hinna mogna på hösten bör man sätta sorter som mognar tidigt. Sorter med kraftiga skott och löv kan mycket väl användas som vind- och insynsskydd. I tomtgräns bör växten planteras minst på 1 m avstånd, så att den går att skörda. Givetvis får den av samma orsak inte heller planteras för nära andra kulturer.

Spaljen till en björnbärsodling bör vara ganska kraftig så att den kan bära både de ettåriga skotten och de tvååriga skotten med bär. Som stöd för björnbären måste användas ganska kraftigt tilltagna stolpar av trä eller järn som lämpligast körs ner ända till 50 cm i jorden och bör vara till 2 m höga för den slingrande arten, något mindre för den rakt växande. Stolparna stagas väl. Mellan dem spänns ståltråd med 50 cm höjdvstånd. Avstånd för den slingrande busken bör vara minst 3 m och för den rakt växande busken 1,3 m. Planteringstid om våren; den nyplanterade växten skärs ner till 30 cm höjd över marken. Året därpå bär busken frukt (bär) för första gången.

En prima björnbärsbuske driver årligen 5 à 6 skott. Dessas sidoskott kortas redan under sommaren in något. Före knoppsättning nästa vår skärs de ner så när som 2 à 3 ögon. Tvååriga skott skärs beroende på klimat bort först i februari-mars, eftersom det gamla lövet skyddar nya skott mot frost. Först därefter sägas tvåårsskotten av jäms med marken.

Viktigare än gödning är också för björnbär den ständiga 5 cm tjocka jordtäckningen.

Sprutvätska på åkerfräken

Ört	Koncentration	Tid	Art	Ändamål
Åkerfräken, avkok eller te	1 kg färsk åkerfräken (el 150 g torkad) i 10 l vatten, spädes 5 ggr, kombineras med brännässla	Hela året, början av våren sprutning före knoppning, på sommaren på morg i solsken	Växt	Stärker växten mot sjukdomar, skorv och rost, falsk och äkta mjöldagg, krussjuka, röd spindel och kvalster

Fotnot:

Detta är en artikel översatt från Fernschule der Landwirtschaft, Weiterbildung -9.